СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XLII. No. 202. Jersey City, N. J., Wednesday, August 29, 1934. VOL. XLII. Ч. 202. Джерзи Сіти, Н. Дж., середа, 29 серпня, 1934. THREE CENTS.

ВЛАСНИКИ КРАВЕЦЬКИХ РОБІТЕНЬ ПРОТИ ПРЕЗИДЕНТА

НЮ ЙОРК. — Власники фабрик бавовняної одежі зібралися тут на збори в справі недавнього приказу президента Рузвелта зменшити години праці та піднести робітничу заплату.

Фабриканти одноголосно ухвалили резолюцію, в котрій називають приказ президента неоправданим, безосновним, обтяжаючим і неслушним. Вони постановили не виконувати приказу, а вразі потреби, себто на випадок, якби уряд почав їх заставляти силою виконувати приказ, піти зі справою до суду.

Рішення відноситься до яких 250,000 робітників.

УРЯД ЗБИРАЄТЬСЯ НЕДОПУСТИТИ ДО СТРАЙКУ РОБІТНИКІВ У ТКАЛЬНЯХ.

ВАШИНГТОН. — Краєва Робітнича Рада запросила представників так званого Бавовняного Ткального Інституту та лідерів юнії „Юнайтед Текстил Воркерс" на спільну конференцію в цілі полагодження непорозуміння, котре може довести до величезного страйку, котрий безпосередньо захопив коло міліона робітників.

Урядове бюро хоче довести обі сторони до того, щоби вони постановили ще до вибуху страйку віддати справу роземному судови.

КІНЕЦЬ МАЛЯРСЬКОГО СТРАЙКУ.

НЮ ЙОРК. — Окружній Робітничій Раді вдалося полагодити страйк хатніх малярів, котрий обхопив був коло 5,000 робітників і здержував роботу коло малювання домів і розвішування паперу останніх пять тижнів.

На основі угоди юнійні робітники дістають 9 долярів денної заплати.

ПРАВО СТРАЙКАРЯ ДО ДОПОМОГИ.

НЮ ЙОРК. — Комишенер Публичного Добробуту заявив публично в своїм звіті, що міське бюро допомоги дає поміч безробітним, без огляду на те, чи вони не мають праці, бо не можуть її знайти, чи тому, що страйкують.

Представники федерального уряду потверджують цю заяву, оправдуючи її тим, що для уряду всякий потребуючий чоловік повинен бути однаково трактований та що уряд не повинен умішуватися в боротьбу між підприємцями й робітниками.

БАГАТО ПАРТІЙ — НАЧЕ В ЕВРОПІ.

САН ФРАНСІСКО. — При біжучих виборах у стейті Каліфорнія виставило свою кандидатуру коло тисячки кандидатів. Поділені вони на 8 партій.

Головна боротьба ведеться за уряд говернора стейту, а саме за кандидатуру демократичного кандидата, бувшого соціяліста, Аптона Синклера.

ВЕЛИКІ БУРІ НАД ЗАЛИВОМ У ТЕКСАСІ.

ФРІПОРТ (Тексас). — Здовж побережа заливу лютують страшні гурагани. Зі страху перед водами заливу, гнаними гураганом, населення почало вже покидати це місто.

Місто ще й досі не очуняло з наслідків гурагану, що навістив був цю околицю місяць тому.

ВПЛИВ ЕВРОПЕЙСЬКИХ ФАБРИКАНТІВ АМУНІЦІЇ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНГТОН. — На слідстві в справі фабрикації амуніції, котре веде спеціяльний комітет сенату, предложено докази на те, що американські фабриканти амуніції звязані з відомим европейським фабрикантом амуніції, Василем Захаровом.

Захаров є з походження Грек. З комівояжера для фабрикантів амуніції зробився він фабрикантом, котрий продає свої товари обом сторонам кождого міжедержавного конфлікту. Йому приписують багато воєнної пропаганди в Европі.

КЛОПОТИ ПОЛІЦІЇ З КОТОМ.

НЮ ЙОРК. — До каменичного сторожа дому під ч. 1625 на Медисон Евені прийшли майже всі жильці дому, щоби пожалуватися, що дивний мявкіт не давав їм цілу ніч спати. Пошукування не відкрили кота. Дехто вже почав посуджувати якогось духа. Наступної ночи знов чути було той самий мявкіт, алеж вже слабше. Цікаві діти, котрі шукали духа по даху, заглянули в комин і там побачили вдивлені в них з темноти пару очей. Заляканні дали знати старшим. Ці розслідили справу й дали знати поліції. Приїхав цілий відділ поліції. Колами й джаганами поліцаї пробили діру в стіні одного вільного мешкання в домі і через неї нарешті добули з комина кота.

Як звичайно, кота забрало Товариство для Боротьби з Жорстокістю супроти Звірят.

ПОДВІЙНЕ ВБИВСТВО.

ЙОНКЕРС (Ню Йорк). Гай Мек Алистер, 31-літній власник мотоциклевої крамниці, застрілив жінку, котра служила в однім ресторані, підчас обговорювання розводу. Коли його обскочила товпа людей, він стрілив на поліцая, а хибивши його звернув револьвер до себе. Він помер у шпиталі три години пізніше.

ДУМАЮТЬ ПРО МОЖЛИВІСТЬ ВІЙНИ.

Німецький уряд наказав усім своїм газетам стриматися з коментарями впливоду подій на Далекому Сході. Думають, що такий наказ уряд дав тому, що він сподівається на Далекому Сході воєнного конфлікту, в якому хоче бути невтральним.

ЗІБРАЛИ ПОВЕРХ 7,000 ТОМІВ ДЛЯ БІБЛІОТЕКИ.

Кампанія збірки книжок для публичних бібліотек Винніпегу, яка недавно закінчилася, принесла поверх 7,000 томів. Кошт цеї збірки виносить лиш $29. Численні організації, бизнесові фірми й одиниці прекрасно співділали в тій збірці, яка увінчалася таким успіхом.

ПРИВЯЗАНА ДО КОРОВИ.

У Вільхівці біля Мельниці над Дністром Феська Томин пасла корову під лісом. Щоби корова не втекла, обвязалася шнуром, що був причеплений корові до рогів. Корову вжалила комаха і вона пустилася бігти та волікла за собою привязану жінку. Так добігла до села. Люди перерізали шнур, одначе Томинова була вже нежива.

АНГЛІЙСЬКА „ТРАДИЦІЯ".

Англійці є великими приклонниками всякої традиції, а їх звичаї, що колись були випливом якихось конкретних потреб, роблять тепер деколи враження дужа гумористичне. Є примірoм такий звичай, що підчас усякого бенкету на кораблі перший тост іде на здоровля короля. Колись, як кабіни були дуже низькі, моряки були змушені підчас таких тостів сидіти. Ця потреба сидіти стала звичаєм і тепер, хоч кабіни на кораблях нічим не ріжняться від сальонів, англійські моряки сидять підчас цього, як капітан виголошує тост. Як шанують Англійці традицію, показує інший факт. Треба було в Лондоні розібрати старий, історичний міст „Ватерльо". Управа міста оголосила, що мешканці можуть купити собі на памятку по одному камені з цього мосту. Цього самого дня старий міст до половини розкуплили й управа здобула відразу готівку на будову нового мосту.

БІБЛІЙНИЙ МУЗЕЙ.

У Будапешті відкривають у найближчих днях музей, присвячений виключно біблійній добі. Найцікавішими експонатами будуть моделі, що представлятимуть зміни в єрусалимській святині. Святиня ця первісно була звичайним деревляним бараком, де зберігався ковчег завіта, пізніше храм Соломона та Єзикіла. Модель зроблений на підставі біблійного опису і тих даних, які подавав один із египетських папірусів. Другим цікавим моделем буде вавилонська башта, де на кожному поверсі буде стояти інше божество. Будуть там теж рідкі примірники і видання дуже рідкі, як напр. біблія у жмудський мові.

„ЛЮДОВИ ДОМ".

У Ниркові (пов. Заліщики) посвятили вуголовний камінь під „Людови Дом", який будують заходами Товариства Школи Людовей. Площу, як подношене Агенція „Всход", подарувала громада Ниркова.

МАТИ ВИДАЛА ЗАМІЖ 16-ЛІТНЮ ДІВЧИНУ ЗА 61-ЛІТНЬОГО СТАРЦЯ.

На днях едмонтонський суд розбирав справу розводу молоденької Іди Бретін проти 60-кількалітнього мужа. При розправі вийшло на яву, що Іду Бретін, тоді ще 16-літню дівчину, зневолила вийти замуж за 61-літнього старця власна її мати. Про це оповідала покривджена зі слезами в очах. Далі суд довідався, що тасама мати почала любовні зносини зі своїм зятем. Це дало принину до розводової скарги. Суд вирішив розвід недібраної пари і до алїменти для покривдженої жінки і її дитини в сумі $40 місячно.

АПЕНІНСЬКИЙ ТУНЕЛЬ.

Недавно віддали до вжитку між Фльоренцією і Больонією новий підземний шлях, що скорочує давню дорогу на 33 км. Новий шлях довгий 98 км., з чого 37 км., припадає на тунелі. Тунель під цілим Апеніном довгий 18.5 км. Таким робом він найдовший з усіх тунелів світа, що мають подвійні рейки, а тільки трохи коротший від сімпльонського, який не має подвійних рейок, тільки складається з двох окремих однорейкових галерій.

На новій лінії їздять електричні поїзди. До їх порушування вживають постійно струму з напругою 3,000 вольт.

ЗАМІСЦЬ МУЖА — СТАВСЯ СИНОМ.

Лондонські газети подали недавно цікаву вістку про те, що стара вже, 79-літня директорка одного лондонського театру, панна Вайолет Мельнот, виходить замуж за 28-літнього хлопця, на назвище Мур. Така вістка викликала очевидно веселий настрій. В газетах посипалися анекдоти, дотепи, насмішки. Від цих насмішок старій бабі відхотілося „кавалїра" і вона зрезигнувала з женячки, а цього хлопця задержати при собі, вона приняла його за сина.

ХЛІБ З ДЕРЕВА.

Двом німецьким хемікам, Бергіюсови й Ормандови вдався цими днями сензаційний досвід: вони перемінили целюльозу (деревну масу) в глюкозу, з якої дуже легко можна одержати їдомі продукти. Цей винахід має для Німеччини кольосальне значіння, бо на випадок війни німецькі ліси стали би невичерпаним джерелом поживи. В Мангайм-Реннав збудовано першу фабрику „їдомої" целюльози, що перероблятиме річно 6,000 тон дерева. Проф. Бергіюс є той сам, якому вдалось одержати з камяного вугля бензину. Пригадуються слова Гітлера, що „німецькі хеміки при помочі німецьких продуктів зуміють забезпечити Німеччині цілковиту самовистарчальність".

КРАЇ, ДЕ ПОТРЕБУЮТЬ ДІВЧАТ НА ВІДДАННЮ.

Палестинський центральний комітет звернувся до віроісповідного жидівського комітету в Будапешті з повідомленням, що до Палестини може приїхати кілька тисяч жінок, що хотіли би вийти замуж. До Палестини наплило багато неженатих мужчин. У Будапешті зголосилось уже 9,000 дівчат охочих до виїзду.

ДВА РОКИ ТЮРМИ ЗА НАПАСТУВАННЯ ДІВЧАТ.

В місті Портедж ля Прері, Ман., засудили Арчі Мек Моллена на два роки вязниці за те, що у відлюдних місцях нападував молоді дівчата. Йому доказали вину у чотирох випадках. Злочинець називається інакше, ніж він це подав. Поліція не проголосила його дійсного імени, хоч про це знає, бо не хоче справляти прикрості його чесним родичам, які навіть не підозрівають, що це їх сина засудили на 2 роки тюрми. Він уже перед тим відбув за подібний злочин два роки тюрми і пять буків.

ХОРОБА ВИНИЩУЄ СКАКУНИ

З Режайни ддоносять, що у Саскачевані якась хороба дуже винищує скакуни. Фармері з ріжних околиць доносять про тисячі і тисячі дорослих скакунів, які погикули внаслідок якоїсь хороби. Департмент рільництва має цю справу прослідити. Не зважаючи на те, в полудневім Саскачевані є ще сила силенна тих шкідників.

ДУШОГУБСТВО.

Дня 11-го липня вечором около 10-тої години пішов на милу розмову до ліса з чужою жінкою гром. Михайло Снак з Анною Замосцяник у Мечищові, пов. Бережани. Відай не дуже та розмова подобалась чоловікови Аннички; Миколі Замосцяникови; синови Івана, теж з Мечищова, бо, приловивши залюблену пару, джаганом таки на місці розфалатав голову Михайлови Снакови та крім того поломив обі руки, що не обіймали його жінки, а на додаток ще й 14 ребер. Михайла Снака вже поховали, а Миколу Замосцяника та його симпатичну жіночку притримала поліція.

„ЗАМОЖНІ КОЛГОСПНИКИ" РІЖУТЬ КОЛОСКИ ЗБІЖА.

З багатьох колгоспів совітської України повідомляють московську „Правду" про розкрадання жнива. „Кулацькі елементи" — як пише „Правда" — ріжуть колоски, крадуть снопи, забирають немолочене збіжє. В колгоспах чернігівської области придержано 26 таких „стригунів". У київській области — пише совітська газета — крадіж збіжа ще більша як останнього року.

Можна уявити собі „заможне життя" колгоспників, що, не зважаючи на великі кари, йдуть „стригти" колоски.

АВСТРІЙСЬКИЙ АРХИКНЯЗЬ ПРОЦЕСУЄТЬСЯ З РУМУНІЄЮ.

Перед мадярсько-румунським мировим судом ведеться процес габсбурсько-льотаринського архикнязя Йосифа, який домагається від румунського уряду звернути йому його майно в Семигороді або заплатити відшкодування 60 міл. швайц. франків. Архикнязя боронять адвокати мадярського уряду.

КОНФІСКАТА ВАСИЛІЯНСЬКОГО „МІСІОНАРЯ".

Жовківське староство сконфіскувало ч. 8-ме жовківського „Місіонаря" за серпень ц. р. Конфіскаті підпала нотатка: „Конгрес Українських Жінок". Конфіскату затвердив окружний суд у Львові в середу, 25. го липня, пополудні.

ЯПОНІЯ ОБВИНУВАЧУЄ ТРЕТІЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ

УРЯД ОФІЦІЙНО ЗАЯВЛЯЄ, ЩО МОСКВА КЕРУЄ ЗАВОРУШЕННЯМИ І ШПИГУНСТВОМ У МАНЧУКУ.

ТОКІО (Японія). — Японський уряд обвинувачує Третій Інтернаціонал в організації саботажів, заворушень бандитських нападів і т. п. на Східно-Китайській залізниці. Крім того Москва, при помочі Третього Інтернаціоналу, взагалі керує шпигунством та виступами проти Манчука і Японії, як заявляють Японці.

Речники японського уряду кажуть, що до цього признавалися деякі арештовані службовці Східно-Китайської залізниці. Дотепер уже арештовано 72 особи. Японці кажуть, що в потребі арешти будуть далі переводити безоглядно. Крім того в урядових колах тепер не бачать можливости поновлення переговорів у справі продажу залізниці урядови Манчука.

За відомостями з Харбіна, багато залізничих відповідальних урядників пакують свої валізи. Тут не знають, що це значить: чи Росія думає поробити якісь рішучі кроки, чи може вона хоче прислати нових урядників на залізницю, щоб уможливити дальші переговори в справі продажу залізниці.

Не зважаючи на зогострення російсько-японських відносин, тут не думають, щоб тепер могло прийти до отвертого конфлікту між ними, бо ніхто не помічає, щоб японські війська відходили з Японії до Манчука, або щоб концентрувалися на сибірському кордоні.

МОСКВА НАСТРОЄНА ПЕСИМІСТИЧНО.

МОСКВА (СССР).—Вся преса багато пише про становище в Манчуку. Преса рішучо осуджує всі арешти, що переводять там Японці та манчуцька влада, часто при помочі російських білогвардійців. Преса тепер признає, що ситуація в Манчуку все ускладнюється.

Ріжниця в ціні, яку Росія хоче за свою частину залізниці і яку їй пропонує Манчуко, невелика й можна було далі вести переговори, колиб не те, що Японці в Манчуку арештують радянських урядників на залізниці. Крім того закиди й обвинувачення в повстаннях і саботажах на залізниці так ускладнюють російсько-японські та манчуцькі взаємовідносини, що годі передбачити, чим усе те скінчиться.

МОСКВА ПРЕТЬСЯ З ЛАБАМИ НА СТІЛ.

ЖЕНЕВА (Швайцарія). — Сподіваються дуже активної сесії Ліги Націй, яка пічнеться на початку вересня. Думають, що Росія подасть офіційну заяву про приняття її в члени Ліги Націй. Крім того Росія буде просити, щоб їй дали постійне місце у Виконавчій Раді Ліги Націй.

Думають, що коло цього питання виняжуться спори, бо для большевиків буде відразу забагато, коли їх пустять у склад постійних членів Ради Ліги Націй. Інші держави також будуть домагатися для себе постійних місць, що викличе додаткові спори.

СЛАВЛЕННЯ ГОЛОДУ.

БЕРЛІН (Німеччина). — Гітлерівська пропаганда вже почала підготовляти населення до тяжкої зими й можливого голоду. Міністер пропаганди Гебельс старається впевнити населення, що голод підносить духа нації та скріплює його, а тому голод треба вважати чинником, який витворює героїчну націю.

Для потіхи своїх підданих робітників гітлерівці кажуть, що в інших краях робітництво й населення також терпить велику біду, але воно не може з таким стоїцизмом зносити це, як німецьке робітництво переносить усі негоди.

НЕ ХОЧУТЬ У СЕБЕ ФАШИСТІВ.

БЕЛЬФАСТ (Ірляндія).—Уряд північної Ірляндії заборонив агітацію ірляндських "блакитних сорочок" генерала О'Дуфея. Північна Ірляндія не хоче допустити на свому терені організації цих фашистів.

Генерал О'Дуфей зі своєю організацією вважається небезпечним для північно-ірляндського сепаратизму. „Блакитні сорочки" стоять за злучення в одну ірляндську державу північної (протестантської та південної (католицької) Ірляндії.

НА ШЛЯХУ ДО ЛІКУВАННЯ ПРОКАЗИ.

САЙГОН (Французький Індо-Китай). — Відомий на цілий світ знавець недуги, що зветься проказою, доктор Монтель, подав заяву французькій академії наук, що йому пощастило зробити цю страшну недугу незаразливою. На його думку, він тепер стоїть на правдивому шляху до відкриття способів вилікування людей від цеї страшної недуги, що відома людству ще з біблійних часів.

Доктор Монтель працює вже двадцять років над вишукуванням способів лікування прокази й говорить, що в деяких випадках йому пощастило вилікувати хворих.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holiday at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.
Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.
За оголошення редакція не відповідає.
За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.
Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ВЕЛИКА ПРОБА.

Америка стоїть перед одним з найбільших страйків своєї історії, страйком робітників ткалень. Приказ на розпочаття страйку вже видано, і як йому не запобіжать, на страйк вийде коло пів міліона робітників. Вже це одно показує на величезне значіння цієї економічної боротьби.

Робітники цього промислу є наскрізь невдоволені з умов праці. Адміністрація Відбудови Краю збиралася впорядкувати ці умови, але її заходи скінчилися повною невдачею. Робітничі юнії подають сотки випадків нарушення кодексу для цього промислу. Між іншим мінімальна робітнича заплата мала виносити 12 долярів на тиждень, а вона часто спадає до 7 долярів. Підприємці мали згодитися на те, що робітники будуть говорити з ними через свої робітничі орґанізації, а тимчасом підприємці не хочуть говорити з робітничими юніями. Так звана система „розтягання" робіт дала підприємцям нагоду для преріжних зловжитків: робітників заставляли наглядати над щораз більшим числом ткацьких варстатів.

Для вирішування жалоб, які виринають із непорозумінь між підприємцями й робітниками, федеральний уряд установив відповідні ради, одначе ці ради або не хотять брати під увагу робітничих жалоб, або не полагоджують їх ніколи в спосіб, який може вспокоїти невдоволених робітників. Робітники стратили до уряду всяке довіря. Коли вони хочуть направи умов, то можуть цього сподіватися тільки від себе самих, від власної діяльности й власної боротьби.

Коли робітники загрозили страйком минулого травня, ґенерал Джансон добився від них відложення страйку, поки уряд зробить слідство. Уряд зробив слідство та знайшов, що факти представлялися так, як говорили робітничі організації. Одначе уряд заявився проти прийняття робітничих домагань. Юнія жадала зменшення робучого тижня з 40 годин до 30, встановлення мінімальної заплати в сумі 12 долярів та обмеження системи "розтягання". „Найра" сказала, що ці домагання не можуть бути сповнені. Що більше, „Найра" радила не зменшати години праці, але їх збільшити.

Діставши таку відповідь, робітники ще раз зрозуміли, що їм нічого ждати від уряду, що все залежить тільки від них самих, від сили їх орґанізації, від завзяття, яке вони покажуть у боротьбі. Конвенція юнії рішила подавляючою більшістю починати страйк.

Супроти становища уряду цей страйк є найважнішою подією для встановлення настроїв серед американського робітництва до теперішньої адміністрації. Будемо незадовго бачити велику драму, котрої відгуки можуть знайти широкий відгомін в американських масах та мати відголос у далекій будучности.

Д-р Остап Грицай.

ВІДЕНЬ УШАНОВУЄ ВБИТОГО КАНЦЛЕРА

1. Дольфус у домовині.

Це пятнишя після пропамятної середи, в яку у Відні вбили канцлера.

На дворі після понурої непогоди останніх днів трохи випогодилося, дощ пускається тільки час до часу, і то на кілька хвилин, від чого зрештою небо стає щораз чистіше, а далі ясніє свіжим блакитом і золотим промінням. Але позатим здається, наче б це ще завжди — середа. Начеб з хвилею, в яку революціонери напали на канцлерамт і, держачи його під загрозою револьверів, замордували на очах усього Відня канцлера, станули тут усі годинники, і припинився час, і застигло на мить усе життя, оглушене нечуваним ударом. Правда — це вже від тієї пропамятної хвилі була два рази ніч, і вже удруге зійшов новий день, але враження події таке прошибаюче, таке могутнє, що ілюзія завмерлого часу у вас просто — несамовита. І як колись з вибухом війни вам не можна було ніяк усидіти в хаті і з безвольністю загіпнотизованого все нанова кидали хату й тягнулись ліж людей, жадливі вісток про те, що принесе найближча хвиля, отак чудний неспокій мучить вас і тепер, виганяючи вас раз-у-раз на вулицею, де ще завжди надзвичайні видання газет розхоплюються публикою з горіючою нетерплячкою.

І ви знаєте, що одиноким змістом цих газет нині це — Дольфус. Вбитий канцлер. Мертвий провідник нової Австрії.

Могутня тінь того мертвого обхоплює нині ввесь Відень з усесиглістю непереможної стихії, і це щойно нині дух його міг би сказати: „Відень — це я". Передовиці всіх газет присвячені йому вже другий день таксамо, як і фейлетони й окремі, за найріжнішими точками вибирані згадки. Його портрети, з питомою Дольфусові ласкавою усмішкою, дивляться на вас у жалобній прикрасі трохи не з усіх вистав, а й з вікон приватних хат. В прилюдних льокалях, починаючи від крамів з харчами, а кінчаючи ресторанами й каварнями, вбивство Дольфуса це ще завжди одинока тема. Тут і там гості сходяться в один гурт і дискутують спільно, як підчас війни, і ви нерідко побачите в очах того або іншого дискутанта — сльози. А притім вам щораз цікавіше помітити, що і прилюдні льокалі й вулиці тепер, ранком, у білий день, так наче пустіють, і ввесь рух двохміліонового міста ніби направлений — в сторону ратуша.

Бо ось там у прегарній **фольксгале** — де лежав колись на катафальку і мертвий Люеґер — видвигнули домовину з тілом і замученого канцлера, і публика має вільний доступ.

Отуди то тепер спішаться Віденці, чоловіки й жінки, старі й молоді, матері з дітьми на руках, а хто таки з усім домом. І пориває так стихія оцих паломників до трумни Дольфуса згодом і мене, навіть і без огляду на те, що в мене ще й обовязок публіциста прилучитися до неї.

Дольфус у домовині!

Я сідаю коло опери в трамвай Ф, що їде просто до ратуша, і вже ввесь Рінґ бачу удекорований чорними коругвами. Жалібні прапорці маніють і на трамваях і на приватних автах. Жалібні відзнаки з ініціялами мертвого я бачу і в багатьох людей. Три панночки з відзнакою організації **„Фатерлендіше Фронт"** — усі в жалобі. Справді — де-далі мені просто ніяково, що в мене білий соломяний капелюх, голуба краватка і ясний одяг, стільки прилюдної жалоби тут, уже нині, скрізь. А щож то буде завтра, в день похорону! Але в цей же мент я можу собі уявити велич завтрішнього похорону, коли, висівши коло університету з трамваю, дивлюся на товпу людей, яка, уставлена в ряди, жде своєї черги вступу до Фольксгале. Це ось поздовж Рінґу від університету аж ген до парляменту, а звідси вулицею Стадіона і Ратгавсштрассе аж до притвору Фольксгале — один непроглядний вал людей, такий широкий, що сягає від вулиці вже майже до самих шин трамваю, і колиб не трамвай, то заступив би собою ввесь Рінґ від одного краю до другого, від ратуша до Бурґтеатру й Кафе Ляндтман! Колиб не те, що ввесь вал стоїть під доглядом сильного відділу поліції і війська, і не те, що все зорганізовано як не можна краще, то в тім просто страшнім натовпі мусілоб при найменшім неладі прийти до катастрофи в роді колишньої на Ходинському полі, і мусілиб ті люди тут чекати своєї черги хіба до рана. Але оглядини катафалька з домовиною канцлера зорганізовано так, що оглядачі не зупиняються ні на мент, тільки переходять попри катафальок, через що ті, що ждуть, посуваються швидко вперед, і так натовпу нема властиво ніде ніякого, хоч тут тисячі людей. Ось уже й ми коло парляменту, вже Кафе Райсграт, і саме, коли на ратуші видзвонює повагом пята година, підходимо до Фольксгале.

Але тепер мусимо уставитися в чвірки та йти просто вперед, не задержуючися.

Я йду біля якоїсь старшої дами, яка при вході в галю насилу здушує в собі плач.

Тут ще крок і ми у притворі.

Це, так сказати, передпокій галі, зазвичай простір, що його проходиш, майже не помічаючи його. Але тепер він робить враження чорного зводу, розмальованого скрізь, з усіх сторін, від долівки до стелі — цвітами й ріжнобарвними лентами. Це цвіти всіх барв і всіх форм. Цвіти в китицях, букетах, в малих і великанських вінках. Цвіти геть устелені лентами, і ленти, геть устелені цвітами. Цвіти, виликуючі красками на чорних опонах драперій, мов барвисті зорі. І цвіти, дихаючі пахом, мов сади. Але ми вже перейшли притвор, і тепер ми в галі. Її овиди — завимком самого найвищого зводу — теж у цілости в чорних драперіях, величаво розіпнених, мов чорні небеса. І саме від того чорного тла відрізуються гостро тускі світла срібних канделябрів довкола блискучого катафальку. На ньому темно-срібна, білою китайкою вкрита домовина, в якій добачую темну лінію закритих очей покійника, і таке смертельно-бліде лице, що воно світить з домовини, мов відсвіт вічности. А в тихомирно згорнених, чотками оповитих руках — чорний круцифікс.

І ще бачу біля домовини почесну сторожу з добутими шаблями, і ряд черниць, потоплених у молитвах, а дедалі катафальк з срібною домовиною просто губиться, бо могутній простір галі від овиду до овиду встелений вінцями так, що здається вам, начеб то ви десь у тропах, у пралісі. Десь, де ґаї цвітів творять з усіх сторін непрохідну гущу, і де їх запах починає вас поволі одурманювати важкою атмосферою катафальку, свічок і відкритої трумни.

Але це вже ми при виході з галі.

Нас обвіває подих відсвіженого дощем повітря, блистить нам назустріч зелень Ратгавспарку і витають чудово сині блакити небес.

І я глибоко і з насолодою віддихаю.

2. Похорон.

Субота пополудні.

Це сьогодні похорон убитого канцлера.

Значить — останній день, в якім він — хоч уже тільки в домовині — ще між Віденцями. Але враження його смерти ще завжди таке могутнє, співчування населення із жертвами революційного замаху таке глибоке, а пієтизм уряду для особи і судьби покійника такий великий, що похорон у цім випадку — це властиво не зложення тіла на вічний спочинок, а навпаки — манифестація щонайживотворнішої невмиручости покійника. Та манифестація була в безмірнім числі згадок про Дольфуса. В безвісті людей, що впродовж довгих днів тиснулись до його домовини, уставляючись у ждучі ряди ще досвіта. І була вона в невиданім блеску, з яким мертвого канцлера наряділи у просторах Галі Народу.

А похорон?

Похорон убитого мусить стати найвеличавішим знаком тієї гордої манифестації живучих, які ніби кажуть до Смерти:

— Не відбереш.

Дійсно, — навіть похорон цісаря Франца Йосифа не був таким виявом співчуття народу зі смертю верховного провідника, як саме похорон канцлера Дольфуса. Початок урочистостей ось призначений на 1/3 пополудні. Але нечисленні маси людей, що з найдальших провінцій прибули до Відня пошанувати память покійника, а у Відні з найдальших округів, спішать до центру міста, щоб захопити догідне місце вулицями, якими йтиме похорон. Покидають уже в 10. годині хати, бюра і всяку роботу, і стають у рядах. Від ратуша, попри університет, простором Шоттернрінґом і побережем Франца Йосифа аж ген до Ротентурмштрассе, до площі собору Стефана, тобто на просторі трох кільометрів — один-одинокий вал людей, стовплений до останніх меж можливого, і у своїй терпеливости видержаний просто до героїзму. Отак ось як учора і позавчора дожидали з невтомною видержалістю черги вступу до Фольксгале, так сьогодні ждуть вони хвилі, коли загудуть дзвони всього Відня, останню дорогу Дольфуса сповіщаючи, того мужа, малого ростом, а незвичайного духом, який, попри ввесь засадничий промах своєї політики, одного навчив вигідних і легкодушних Австрійців усеціло й совершенно, а саме: як **жити для ідеї і гинути за неї.**

І вже там, перед ратушем, хвиля першого прощання. На дрібній домовині тільки два вінки: один з червоних рож — це від **вірної дружини**, а другий, срібнобілий — від **сиріток-дітей.** А шовковий **прапор держави** як третій над домовиною похилився, срібну труну вгортає, керманича батьківщини німим жалем прощає. Прощай, прощай! Та біля домовини військо преславне трикратним рядом стало: а що перший ряд, то самі офіцири, а що другий, то сама старшина з колишнього полку покійника, а що третій — то молоді студенти-бурші у повнім риштунку. Стоять вони твердо й незломно, зі шаблями в руках, мертвому вождови в честь, а блиски зброї так і кажуть до смерти:

— Не відбереш.

І от після того, як кардинал Інніцер при великій асисті найвищого віденського духовенства поблагословив домовину, і спрощали її перед ратушем вражаючими словами президент держави Міклас, і віцеканцлер Штаремберґ, і бурмістр Відня Шміц, а в імени селянства, з лона якого покійник вийшов, делеґат Райтгер, похід, овіяний похоронними хоралами, рушив. Попереду молодь. Ота з „боєвих рідних фронтів", сотворених колись убитим канцлером, хлопці й дівчата, в одностроях і з прапорами, струнко і твердо — заборола майбутнього. І знову військо, і знову полки, ряд за рядом, а далі ректори всіх вищих шкіл, декани виділів у їх урочистих шатах, киреях і тоґах. А ще далі духовенство, з представником самого папи, та дипльомати з усього світа. А за домовиною і ріднею — вози з цвітами. Так високо, так багато наладовані, що здається тобі, начеб це не вози, а будинки, видвигнені з цвітів і лент. Один рясніший від другого, а всіх їх разом — чотирнацять. І дзвонили всі дзвони Відня, і кружляли над походом — під гук своїх моторів — невпинно двацять літаків, мертвого канцлера Австрії за ввесь час похорону аж ген на кладовище, на Ґіцінґу, супроводжаючи...

Ні, смерте:

Не відбереш!

К. Макушин.

ХІБА КУЛЬКА В ЛОБ.

Молодого маляря Юрка Буйного неначе скаженина напала. Гадав би хто, що води напився. Малярі звичайно бережуться води як вогню. Коли маляря лиха доля приневолить випити склянку води, то його зараз нападає скаженина. І Буйний гейби сказився.

Комірку під кришею, в котрій мешкав, звав світлицею. По сій „світлици" бігав туди й назад, як дикий тигр; як один з найлютіших пород сеї звірюки, що без упину лиш кров хлептав би і їв би живе мясо. Таку вдачу мають всі малярі, коли брак гроша силує їх пити воду.

Буйний був плечистий, кремезний, високий. Хто його не знав, не погадав би, що то маляр. Він радше подобав на різника, що бика звалить, вхопивши за роги одною рукою. Остаточно і несогірший дроворуб міг би бути з нього.

Коли посуха на гроші розбісила того маляря, то не дуже безпечне було його сусідство.

Не маючи під рукою нікого такого, що дав би на себе виладувати свій гнів, маляр бодай торгав свою бороду. Величаву мав бороду... як який місіонар. Як би не те, що таке болить, був би вже нераз вимикав її. Бо сердитий був і кипів гнівом дуже часто. Так часто, як часто не впала вижидана манна з банкнотів, або й цінніших монет.

Гнівом вибухав маляр також тоді, коли господар хати пригадав йому, що годилось би раз вже заплатити давно залегле комірне, або коли зявився кравець чи швець з рахунком за одяг чи черевики. Безгрішні люди не платять комірного і таких рахунків тоді, коли вони тверезі. Правдивий маляр ні по пяному, ні по тверезому не платить.

Юрко Буйний бігав з кута в кут своєї, пожалься Боже, „світлиці", порпав десятьма пальцями в своїй чуприні, торгав бороду. Час до часу копнув крісло, котре з ломотом перевернулося і полетіло на другий кінець світлиці. Бігаючи, кракав:

— А-а-а!... А-а-а!

Приступив до кута, де на купі лежали його полотна. Все те були образи позачинані, та не викінчені. Став їх перекидати, щоби вибрати найліпший. Очевидно, найліпший на... його думку.

Хоч лють будьтоби осліпила його, хоч будьтоби не тямив себе, вибрав начерк найгірший. Вишкіривши зуби як люта собака, став полотно дерти, шматкувати і розкидати по хаті. При тім ні то шипів, ні то по собачому гарчав в супроводі гри попсованого ґрамофону, або співу оперової співачки. Такий маляр втне таку штуку!

Нарешті, неначе би на стоячки, незручно було робити се, Буйний ляг горілиць на підлогу, вхопився обіруч за голову, і ревучи, бив своїми великими копитами в підлогу. Відповіли йому трівожним бренькотом шиби. На столі задзвонили високим і жалісним тоном дві порожні фляшки і одна самітна склянка. Мабуть розпука згризла її, бо мала вищерблені береги.

Під ним, на першім поверсі заскавулів стрівожений пес. Ворони, що сиділи на даху, схопилися з криком.

В тій хвили двері заскрипіли так страшно, як грішна душа на пекольних муках. Маляр чув, що хтось входить. Не дивлячися, кого стягнув до себе своїм ревом і ломотом, став ще дужче дуріти. Се тревало довший час, бо гість не підходив до комедіянта. Стояв, і дивлячись на нього, дожидав кінця комедії. Нарешті самому маляреви навкучилася комедія розпуки: на хвилю перестав трясти камяницею, підвів голову і глянув, хто прийшов. Побачивши знакому йому фіґуру, розпочав наново.

— Чи ти хочеш вивчити танець святого Віта? — спитав гість.

Юрко Буйний затих. Спершу підвів голову і по хвили сів. Нарешті встав на ноги і почав стріпувати з себе порох і дрібне сміття. Глянув на гостя.

Гість прийшов без капелюха. і лише в камізольці, бо його мешкання було в тій же хаті під Буйним.

Сусід Буйного, також маляр, був дуже високий і дуже худий. Розглянувся по кімнаті, виймив з кишені хустину, стріпав нею порох з одного крісла і сів супокійно. Хвилю дивився на скаженого Буйного і спитав:

— Зуб тебе болить?

— Дурень! — відловів Буйний.

— То шкода, що не зуб, бо маю свіжу терпентину. Помогла би тобі... Коби ти знав, як ти мою собаку перепудив...

Буйний люто глянув на худого і крикнув:

— Чого ти сюди приліз?

— Бо я гадав, що ти стукаєш на мене, щоби я прийшов... Перепудив же ти мою собаку, небоже!

— Скажи своїй собаці, що вона стерво!

— Добре, скажу... Та ти скажи мені, від чого твоя скаженина?

— Юрко нараз похнюпився і страшно посумнів. На його лиці сяла крайня розпука.

— Бо, прошу я тебе... Чи ти знав мого стрийка?

— Знаю ріжну голоту — відповів худий маляр.

— То той, що тут був тиждень тому. Той, такий з товстим лицем, з грубим карком...

— Я призирався йому. Так, так. То кримінальний тип!

— Він мав камяницю!

— Нехай милосерний Господь Бог простить йому сей гріх!

— І образ вимантив від мене. Найліпший образ з усіх тих, які я в життю намалював.

— Хіба пяний був!

— А ти болван! І погадай собі, той свинтух, мій стрийко...

— Досить сказати се одно слово свинтух, то кождий буе знати, що траґедія діється в твоїй родині.

— Слухай! Я ще нікого не викинув з хати з таким розмахом, з яким тебе викину!

— Утихомирся, бо знов собаку перепудиш... Отже, щож зробив твій свинтух?

— Взяв, тай вмер!

— Справді? Ну, ну!

— Чому не ревеш? — спитав Буйний.

— Бо я гадав, що скінчить на шибениці... Чейже мав камяницю.

— А знаєш, що він мені лишив?

— Мабуть дідичне розмякшення мозку.

Маляр Буйний, не зважаючи на ті слова, підійшов до печі і став порпати в купі краваток, шмаття і сміття. Випорпав сильно зімнятий папір. Розгорнув його, вигладив і, подаючи приятелеви, крикнув так, що аж шиби забреніли:

— Маєш, читай, що він пише мені!

Приятель недовірчиво глянув на папір і каже:

— Слухай, друже! Може той твій стрийко клапнув на туберкульозу? Я боюся брати його письмо до рук. Ти вже маєш його в твоїх руках, то ти читай!

Буйний глянув на худого лютий, прелютий. Сплюнув, і силуючися бути страшно спокійний, став читати:

(Дальше буде).

МІТІНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ВІЛКС БАРЕ, ПА. — Братство св. Івана Хрестителя, від. 223, повідомляє своїх членів, що триквартальний мітінґ відбудеться в неділю, 2 вересня зараз по Службі Божій в парохіяльній гали. Кождий член відділу повинен прибути на мітінґ, бо е важні справи до полагодження. Напоминається довгуючих членів, щоби вирівнали свої залеґлости, бо в противнім разі будуть суспендовані, щоб потім не було нарікання на урядників. Котрий член не прибуде на мітінґ, заплатить кару після статута. — Петро Маліборський, секретар

НА БІЖУЧІ ТЕМИ.

ЧИ ДОКАЗАЛИ?

Занепокоєні посухою, червоношкірі Індіяни з племени Шеїнів зібралися на дощевий танок. Танцювали й танцювали, але дощу не було.

Два тижні після цього їх сусіди, Індіяни з племени Арапагів, зібралися на танок, щоби скінчити посуху. Заповіли, що танки Шеїнів на ніщо не здалися, що це тільки Арапаги вміють танком викликати дощ. Вони запевняли, що як вони затанцюють, то впаде не дощ, а потопа.

Потопи, що правда, не було, але дощ був.

Чи доказали Арапаги, що їх танок добрий спосіб на посуху? Чи доказали вони, що якби вони не були танцювали, то дощу не булоб?

ЛІКУВАННЯ ВІРОЮ.

У місті Форт Пейн, в Алабамі, затруїв собі ногу 8-літній хлопчина, Волес Дойл Шарп. Сестра матери дитини покликала лікаря, д-ра. Р. Дж. Греста, котрий порадив забрати хлопця до шпиталю. Батько хлопця заявив, що він сина до шпиталю взяти не дасть, бо „Бог піклується ним і йому лікаря не треба". Коли хлопцеви погіршилося, довкола нього зібралися вірні церкви батька та стали за нього молитися. На донесення лікаря суддя Маловн видав приказ батькови дати синови лікарську поміч та загрозив йому на випадок непослуху арештом. На це батько й члени його церкви схопили хлопця й кудись його вивезли. Як шериф Повп шукав дитини, суддя Гокинс два рази відвідував дім хлопця та заявив матери, що на випадок смерти дитини батьки будуть відповідати за душогубство.

Коли шериф арештував пастора церкви і ще двох членів церковного комітету за схоплення дитини, вірні зібралися під тюрмою й стали молитися, певні, що Бог розтопить завіси тюремних дверей. Завіси не топились, двері не отвирались.

Та рівночасно в криївці теж терпів хорий хлопчина, якого шериф ніяк не міг знайти. Знаючи небезпеку для його здоровля, шериф почав переговорювати з ріднею дитини, чи не згодиться вона дати дитині лікуватися, як шериф приобіцяє не арештівати батька за непослух судови. Остаточно батько згодився і лікар почав дитину лікувати.

У події бачимо драматичну боротьбу двох сторін, з котрих кожда переконана про слушність своїх поглядів. Драматична боротьба виходить з того, що кожда сторона не тільки про щось переконана, але в імя свого переконання поступає.

Котраж сторона має по своїм боці правду?

ЖИДИ И ГОЛОСУВАННЯ ЗА ГІТЛЕРА.

Пише одна лондонська ґазета, що підчас недавнього голосування в справі обняття диктаторської влади Гітлером одно жидівське село в Німеччині, котре має 2,000 мешканців, вислало перед голосуванням депутацію до бурмістра з заявою, що Жиди всі будуть голосувати за Гітлера. Щоби хтось не посудив Жидів, що це вони віддадуть голоси проти Гітлера, якщо такі голоси будуть, Жиди заявили, що вони постановили значити свої голоси відповідним знаком.

Подія кидає багато світла на німецькі умовини. Вона розкриває атмосферу постраху, серед котрої жиють німецькі Жиди. Але чи наберуть до таких Жидів великого поважання нинішні Німці? Чи не порівняють вони цих Жидів з героями жидівської історії в роді Макабеїв?

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

Є-Є-Є!...

Було це 5. серпня ц. р.

Серпневе сонце пестило землю своїми теплими промінями й наповняло душу радістю. Легіт свіжого вітру відчувалось у просторі. Видавалось, що й сонце не так пече, як іншими днями, а є лагідним і ласкавим усім!

Чи всім? Чи мені тільки так видавалось?

А може... може дійсно всім?

Алеж ні, ні й ще раз ні! Цеж неможливо та й ви, шановні читачі цих рядків, самі заперечите. Правда?

Однак напевно скажуть „так"! — усі, які того дня мали приємність бути на першому січовому фестині в Юніон, Н. Дж. Чи не так?

Видавалось, що вже й сама природа сприяє, щоб усе було „окей"!

Та не лиш сама природа настроювала нас весело, але тоді було щось нове, щось пориваюче й зворушуюче до глибини душі, що веліло нам іти туди й подивитися на власні очі.

І нічого дивного, що там були присутні люди з далеких околиць і стейтів. Їх українське серце живіше забилось у грудях, коли почули, що й у нашій нації є одиниці, які тою нацією дорожать, її люблять і для неї готові все зробити. Є одиниці, які представляють вартість і можуть прислужитися до її величі на шлдху до Волі.

Цей величавий фестин приготовила 3. сотни Чорноморських Січей в Нюарку, Н. Дж. і доказала тим, що все можна зробити, коли є хотіння щонебудь робити.

Ми побачили, що „Чорноморські Січи" працюють, може не так голосно як інші, але тихо і послідовно як над собою так і для цілости нашого народу й плід своєї праці збирають уже тепер. Недвозначно й пророчисто вказує на це день 5. серпня 1934.

Виступ „Чорноморських Січей" і Пласту, а також Пласту Рідної Школи з Пасейку та ґрупи танцюристів і поодиноких орґанізацій захоплювали не лиш очі глядачів, але й душу. Всі відчули, що ми один народ, одна могутня й неподільна нація, яку порізнили вороги, щоб над нами панувати. Та дарма! Бо нація — це нерозривна орґанічна спільнота, це моноліт, що вічно жиє й вічно діє на протязі історії цілого людства!

Та чекайте, не туди я загнався. Ага, отже дальше про... фестин. Четверта година пополудні. Здалека чути гуркіт мотору. Ще хвилинка й над нами появився літак. Стійте! Дивіться! Починає кружляти. Хтож він?!

Це наш летун Петро Туліґлович!

І дво-тисячна маса, присутна на фестині, звертає свої очі вгору й вимахуючи руками, радісно загула. Одно могутнє е-е-е! — вирвалось із грудей зворушеного велитня на вид рідного летуна.

Чи це він? Петро? — недовірчиво питали деякі.

Так, так! Це Петро, наш летун Петро Туліґлович. Молодий хлопець, який весною вибирається летіти на Україну! — зворушено гомоніли другі.

А Петро разураз кружляє над нами й із шаленою скорістю знижається, перелітаючи майже над нашими голвоами й давши знак рукою... знову є ген-високо-високо.

А безперервний гуркіт його мотору й крик розентузіязмованої публики зливається в одно велике радісне гудіння.

І знову: Є-е-е... — О-о-о!!! — Гей-й-й! — Нараз бачимо як летун викинув щось з літака.

Що це? Немов срібні метелики, або стадо білих голубів буяє в повітрю й щораз ближче прилітає до нас.

І чотири тисячі рук підносяться, щоб зловити собі одного „срібного метелика".

Деякі вже зловили; інші чекають з витягненими руками. Вітрець легенько уносить їх дальше. Оглядають...

І що це ви маєте?

А-а-а! Це його знимка, знимка нашого летуна Петра. Дивіть! — каже старша жінка й поцілувавши його зворушено, прикладає до серця.

Але скоро кождий має його знимку в руках, читає, дивиться й сам собі не вірить.

Чи це правда, що він Українець?

Так, правда! Бачу тут написано. А зрештою він нині тут не літав би.

В кождого в души радість, на устах усмішка, а в очах заблестіли сльози радости.

А Петро на своїм „крилатім" безжурно пливе повітряними просторами, перехиляючись то на одно крило, то на друге, то знову підноситься прямовисно вгору, або стрілою вниз...

Ще хвилька... і зробивши прощальне кружляння, відлетів і зник нам з очей у синій далечині...

Та ненадовго, бо скоро зявляється особисто на площі між нами.

Тут привитав його сотник Фейло в окруженні Січовиків, пластунів і всіх гостей.

Кілька слів подяки чуємо з уст Петра й усі тиснуться до нього, щоби подати йому руку в доказ щирости й побажання успіхів.

Дістаюся з трудом до Петра, бо з усіх усюдів тиснуться до нього. Скоро подає з вдоволенням руку. Сильно стискаю її у своїх долонях і кажу:

„Дуже гарно було, Петре, й хочу, щоб ти скоро міг літати в своїй українській державі в нашому синьо - кришталььному піднебесному просторі понад рідними степами".

Дякує сердечно... і дальше витається, бо без кінця тиснуться і тиснуться до нього... Пізніше шукаю його очима серед маси й бачу за столом, де підписує карточки всім, які громадно чекають на його власноручний підпис.

Дуже радо підписується кождому, а гості вдоволені відходять, ховаючи знимку як дорогоцінности.

Маленька гостина серед знакомих... час від часу грімке „слава"! — проривало вечірню тишину.

Ось так провели ми перший січовий фестин, повні вражінь, надій і вдоволені розійшлися домів.

А Петро по кількох днях дістає листовно багато привітів, ґратуляцій та прохань, щоби вислав свою знимку.

Так, шановні читачі, треба було там бути, щоби знати все докладно, бо пером не дасться це все описати.

Тож на другий раз не тратьте нагоди щось побачити, навчитися й довідатися. А така нагода ще буде, про що довідаєтеся пізніше із „Свободи".

Стефан Фік.

Заклад.

— Заложімся за сто долярів, що ти не вгадаєш, чого я прийшов до тебе.

— Знаю напевно, ти прийшов, щоби я позичив тобі сто долярів.

— Ти не вгадав! Я прийшов, щоби ти позичив мені пятьдесять долярів. Ти програв, то мусиш дати сто долярів.

Багато людей зібралося довкола чоловіка, що лежить непритомний, бо його потрутило авто. Скінці він розплющує очі та питається тихо:

— Де я?

Тутже протискається вуличний продавець і питається:

— Може купите собі плян міста?

КОПАЛЬНІ СОЛИ В МАРМАРОСЬКІЙ СОЛОТВИНІ

У східній частині Чехословаччини, на Закарпатті є великі поклади соли. Тяжко змірити величину того багатства в Мармароській Солотвині, недалеко румунсько-чехословацької границі.

Та величину тих копалень можемо уявити собі, коли зважимо, що шахтярі копаючи тут сіль, дісталися в двох місцях у глибину 40-поверхового хмародера, а радше „земледера" та все це не запримітили, щоби верстви соли ставали менші. Верстви соли є тут грубі, чисті та незвичайно видатні як і вгорі під земною корою.

Сіль це одно з найбільших природніх багацтв Закарпатської Руси, а тимсамим і чехословацької республики. В копальнях у Мармароській Солотвині добувають річно 170,000 тон. Завдяки цьому Чехословаччина незалежна від інших держав у ділянці соли. За теоретичними обрахунками, верстви соли в Мармароській Солотвині глибокі щонайменше 300 метрів!

Копальні соли?...

Ні, ті гарні підземні коридори годі назвати копальнями чи шахтами. Ні слово „палата" не відповідає вповні, коли хочемо змалювати ті простори, в яких на Закарпатті добувають сіль. Це справжня підземна святиня! Якась східня святиня, якої стіни подобають на ясний мармор.

У першу хвилину годі й повірити, що то діло людських рук. Не можете повірити, що ця святиня повстала лише тому, що з землі викопали мільйони тон соли. Відвідувач радо спитав би про назвище архитекта, який створив цю гарну будівлю, що знімається на кістковх стовпах широких 10 до 15 метрів.

Чоловік здивується вже при самім вході до „святині зі соли". Вгорі при ліфті, який зїзджає в глибину 150 метрів, відвідувачі дістають білий плащ, щоби зашанувати отяг, а на голову затягають шахтярські шапочки.

Ліфт — то широка клітка, якої двері замкнені залізними кратами. Їзда спершу прикра, переїжджається чотирокутним вузьким отвором. Пізніше в кабіну ліфта стане продиратися світло з надвору. Та во не є денне світло, лише проміння сильних електричних ламп, які освічують нутро сільної святині.

Глянете вниз і мимоволі сильніше держитеся залізних крав ліфта: перед вами отвирається пропасть. За кожною хвилиною більшають фігури людей на дні — це робітники, що копають сіль. Вони працюють машинами, або приготовляють терен для машин, які крають сільні стіни або риють сільну долівку.

Мягкий удар об тверду землю соли, на яку висідаємо. Великий ліфт, який з року на рік відбуває все дальшу дорогу, вкінці зупинився. Не хотячи піднімаєте голову вгору.

Електричні лямпи, що є прикріплені на стелі, подобають тепер на зірки, стіни з міліонами барвистих полисків губляться десь у висоті, в безконечности. Знаєте, що ви в глибині 150 метрів під поверхнею землі, одначе взагалі не запримічуєте того. Навіть на думку вам не приходить, що ви в копальняній шахті.

Священиками цієї святині з соли є робітники й інжиніри. Вони тут без упину виконують службу. Спеціяльними машиновими сверлами ломлять величезні брили соли. Кожну брилу, яку експльозією мають відірвати від решти соли, насамперед точно мірять.

Коли приготована робота скінчена, відзиваються сигнали. Ще хвилинка і підземними просторами несеться страшний відгомін. Наче біблійний Самсон розвалив стовпи підземної святині. Впали десятки тон підземного багацтва. Тепер їх мусять розбити на менші брили, навантажити на залізничі вагони та післати на Моравію до Оломуца, де є чехословацький державний млин для мелення соли. Кристали соли з того млина виходять перероблені в найніжніший порошок.

Підземна святиня в Мармароській Солотвині росте не лише в ширину, але й у глибину. Тому, що підземні простори без упину поширюються, побоюються за видержаність стелі, себто все мусять відводити воду, яка сюди продирається з недалекої Тиси, щоб одного дня ця святиня не перемінася у величезний гріб.

Технічна управа дбає про те, щоби все було в найбільшому порядку, а досконалі машини в можливлюють усе більшу продукцію соли.

Індійці можуть завидувати Европейцям — тут не потребують варити соли з морської води. Сіль добувають тут попросту з лона землі. Верстви соли простягаються в Чехословаччині на просторі 3,600 квадратових кільометрів, від Пряшева майже всією Закарпатською Русю, через Хуст Мармароську Солотвину аж до Ерделя в Румунії, де камінна сіль виходить аж на верхню верству землі.

ОДЕЖА, ЩО ВМІСТИЛАСЯ В ПОРОЖНІЙ ЦИТРИНІ

У порівнанню з одягом мужчини, жіночий одяг можна назвати легеньким. Бо важить від 1—2 фунтів. Це здається нам мало. Та тому сто літ воно булоб забагато, бо тоді вся жіноча одежа — вже разом з черевиками та прикрасами — не повинна була важити більше як пів фунта! Улюбленою забавою було в товаристві важити жіночу толету, а муслінова сукня жінки, стиснена добре, повинна була вміститися в порожній цитрині.

Та часто траплялося, що жінка під тягаром одягу аж вгиналася, падала. Такий одяг щодо тягару, малощо уступав панцирній середньовічній зброї. Одежа була тяжка тому, що перетикали її металями, а головно тому, що накладали дуже багато прикрас. Ґабрієля д' Естре, любовниця короля Генриха IV., в 1594 році на святі хрестин мала на собі сукню з чорного атласу, в якій не могла вдержатися на ногах, така тяжка була ця сукня від жемчугів та самоцвітів.

Лише завдяки довголітній звичці — та завдяки вчасним фізичним вправам — могли жінки носити таку одежу. Про кирею із золотого брокату, що її французький посол у Царгороді подарував Маргареті Вальоа, першій жінці Генриха IV., каже письменник Брантом: „Інша, ніж ця шляхотна княгиня, булаб упала під таким тягаром". Зате Маргарету, 13-літню племінницю короля Франца I. мусіли виносити з церкви, бо в одязі зі золотоглаву, гаптованого срібними цвітами та під тягаром прикрас, не могла ворушитися.

Навіть немовлят у тих часах убирали в такі тяжкі шати. Неодна дитина відпокутувала цю глупоту своїх батьків. Старший брат російського царя Петра Першого помер у колисці під тягаром корони, яка натиснула мягкий череп немовлятка, а донечка герцоґа Шандо вдушилася в морі дорогоцінних мережок, якими була пообшивана суконочка, як при хрестинах дитину підносили англійський король Юрій III. і його жінка.

Також не легко було носити в часах рококa на метер високі перуки та переплітані волосінню криноліни з залізними обручами.

Бідний той Хрупак! Стрінуло його страшне любовне розчарування.

— Щож такого?

Жінка, що втекла була тому рік, вчора вернулася до нього!

ПОДЯКИ.

Я, нижче підписаний член 332 від. У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $35, котрі стали мені великою поміччю у моїм тяжкім положенню. Бажаю У. Н. Союзови якнайкращого успіху. Дякую також місцевим урядникам за їх труд.

Іван Бригіда,
Ріритан, Н. Дж.

Я, нижче підписаний член 238 від. У. Н. Союза в Бостоні, Масс., складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $25, котрі стали мені великою поміччю у моїм тяжкім положенню. Бажаю У. Н. Союзови якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Григорій Петрейко.

Я, нижче підписаний член 280 від. У. Н. Союза, складаю щиру подяку головним урядникам нашої організації за уділення мені допомоги з фонду допомогового в сумі $50, котрі стали мені великою поміччю. Бажаю нашій організації якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам і членам за допомогу з каси товариства і за їх труд.

Павло Черняк,
Скрентон, Па.

Я, нижче підписана, складаю щиру подяку головним урядникам У. Н. Союза за скоре виплачення мені посмертного в сумі $1,000 по моїм покійнім чоловіку Ільку Байдюк, котрий помер 8. липня ц. р. Бажаю нашій організації якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам і всім членам за їх труд і за участь у похороні.

Магдалина Байдюк,
вдова і діти.

Я, нижче підписаний член 223 від. У. Н. Союза, складаю сердечну подяку головним урядникам У. Н. Союза за уділення мені допомоги з фонду запомогового в сумі $50, котрі стали мені великою поміччю у моїй недузі. Бажаю нашій організації якнайкращого успіху. Також дякую місцевим урядникам за їх труд.

Василь Стецула.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗА.

ПРОГРАМА ЮВИЛЕЙНОГО СВЯТА В СТЕМФОРДІ

50-ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ КАТОЛИЦЬКОЇ ЦЕРКВИ В АМЕРИЦІ

буде відсвятковане торжеством на ґрунтах Української Католицької Вищої Школи в Стемфорді в День Праці

В ПОНЕДІЛОК, ДНЯ 3-ГО ВЕРЕСНЯ (SEPTEMBER) 1934 РОКУ

НАМІЧЕНА ПРОГРАМА ЦЬОГО СВЯТА ТАКА:

Год. 10:00 рано Архієрейська Служба Божа з пристоящими і діяконами. Проповідь по українськи виголосить **Преосв. Кир Константин,** по анґлійськи для молоді **о. д-р Степан Тихanський.** Щоби проповіди могли вислухати всі учасники, будуть уставлені **електричні голосники.**

В часі Служби Божої буде співати **мішаний хор,** зложений з хорів при українських католицьких церквах з околиці Ню Йорку під управою п. **Андрія Ґели** з Джерзи Сіти.

Для забезпеки вірних перед можливим дощем буде поставлене шатро на ґрунтах щколи перед престолом, в якому правитись буде Служба Божа.

Після Служби Божої на ґрунтах школи і в окремім будинку побіч школи буде **ПЕРЕКУСКА на пікніковий лад.** Там будуть також холодячі напитки. Хто хоче, може привезти собі харчі з дому, або купити в будинку коло школи через дорогу.

Порядку на ґрунтах буде доглядати від суботи вечора аж до кінця свята **Січ з Филаделфії** під проводом **кошового Волчанського.**

У великій салі прилюдної Стемфорд Гайскул, недалеко нашої школи, відбудеться **вистава „БУВАЛЬЩИНА УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ В КАРТИНАХ".** Масові сцени будуть віддані членами хорів з Джерзи Сіти, Ню Йорку та Бруклина, а крім цього у виставі беруть участь наші пп. дякоучителі з околиці Ню Йорку. В масових сценах виступають хори. **Чета копальників** (майнерів) буде мати **правдиві убрання майнерські.**

З огляду на великі кошти видовища вступ на виставу від особи буде 75 центів.

З Ню Йорку (стація Ґренд Сентрал, шлях Ню Гейвен енд Гартфорд) **вийде до Стемфорду в день свята окремий поїзд (Ukrainian Special) в годині 8:20 рано** (літний час). **Ціна $1.35 в обі сторони. Поворот в годині 6:20 ввечі**р **зі Стефорду.** 188,-

В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

КЛІВЛЕНД, О.

Свячення прапорів та пікнік з приходом на боєву акцію.

Заходом тов. ім. Вітовського, від. ч. 8 ОДВУ в Клівленд, відбулося тут дня 4 липня величаве свято посвячення прапорів.

Рано в год. 10-тій Впр. о. Мереньків і о. Забава з Юнгставну, О., відправили полеву Службу Божу. Підчас Служби Божої згадані священики довершили посвячення прапорів. Притім о. Мереньків виголосив високо-патріотичну промову. Через цілу Службу Божу почесну службу з одної сторони тримали М. У. Н. в уніформах ОДВУ, а з другої сторони „Дем. Січ ім. Вітовського". Довкола престола уставились прапори ріжних товариств, котрі брали офіціяльну участь в посвяченню.

По Службі Божій рушив похід до могили в супроводі Укр. Нац. Банди, котра грала жалібний марш. Тут священики відправили панахиду по поляглих Героях У.В.О. і О.У.Н. Над могилою відбувся жалібний концерт при участи хору з гр.-кат. церкви під батутою п. А. Когута. На концерті промовляли о. І. Забава, делеґат О. У. Н. з краю п. Омелян Грибівський та голова О.Д.В.У. проф. Герман. На могилі зложили „Н. У. Н-ти" присягу, котру відібрав п. делеґат Грибівський.

По церковній манїфестації відбувся великий пікнік, переплітаний співами, промовами та вільноручними вправами П. У. Н. під проводом п. Івана Когута, котрі були дійсною окрасою свята. Уніформами ОДВУ заквітчали цілу публику і площу, неначе сині волошки дозріваючу ниву.

Зазначити треба, що свята ідея українського націоналізму в місті Клівленді набрала широкого і глибокого зрозуміння, коли на свято явилось так багато дорогих гостей. В той великий для української громади в Клівленді день забулися всі партійні й релігійні непорозуміння і видно було в очах кождого учасника свята бажання служити цій великій ідеї, котра своїм блеском, величю та непорушенням основних принципів захопила майже цілий український нарід, як на рідних землях так і на іміґрації.

З доходу зі свята призначено на боєву акцію 150 долярів, котрі через Обєднання переслано на призначену ціль.

Також висилаємо з опізненням 25 долярів, як дохід з вистави „Данилишин і Білас", з призначенням на боєву акцію.

Михайло Ярош.

Крушурак сперечається із своїм приятелем Коробчаком:
— Я все тебе мав за ідіота! — каже йому.
— А я, — відповідає Коробчак — мав тебе за мудрого чоловіка. Показується, що ми оба помилялися!

СВІТОВА ВІЙНА ДВАЦЯТЬ РОКІВ ТОМУ. — 11. СЕРПНЯ. — НІМЦІ АТАКУЮТЬ ВЕРДЕН. (32)

© 1934 by United Feature Syndicate, Inc. 8/11

В той час, як з ріжних держав виступали війська на фронт, серед Українців у Галичині вже остаточно сформувалася думка, що Українці мають створити свої військові відділи щоби битися за волю України. Українці під Австрією сподівалися, що коли буде створена українська держава за Збручем, тоді й Українцям в Австрії стане жити лекше, а передовсім Поляки не будуть так розперезано господарювати в Східній Галичині. Отак назрівала думка про організацію УСС.

Німеччина повідомила Злучені Держави та інші невтральні країни, що вона розложила міни біля своїх берегів, а особливо в тих портах, які міг захопити ворог для своїх воєнних стацій. Таким чином доступ до Німецького моря був замкнений для всього пароплавства. По інших морях, особливо біля берегів воюючих держав, було небезпечно плавати для всіх торговельних кораблів. Пливаючі міни почали траплятися навіть на відкритому океані.

Дня 11-го серпня 1914 року головні німецькі сили знаходилися на терені Бельгії в районі Лежа та Тіонвіл. Там їх затримувала в тяжких боях відважна бельгійська армія. З тогож району німецька армія почала свій головний наступ на низку французьких кріпостей, положених на фронті 30 миль навколо Вердена. Центром цих кріпостей був Верден. Отся кріпость була ключем для цілого німецького наступу зі сторони Бельгії на французьку територію. Ударом через Бельгію Німці сподівали зайти кріпость з тої сторони, звідки Французи найменше сподівалися удару. Верден стояв на крилі першої лінії фортифікацій, які боронили Францію зі сторони Німеччини від Бельфасту до Вердена. Цим способом Німці думали з правого крила обійти першу лінію фортів.